

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ МІКРО- ТА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ БОРЖНИКІВ ДО ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ

ENSURING ACCESS MICRO- SMALL ENTERPRISES DEBTORS TO INSOLVENCY PROCEEDINGS IN UKRAINE

Філатов В.А., аспірант

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»*

Статтю присвячено дослідженню забезпечення доступу мікро- та малих підприємств-боржників до досудових та судових процедур банкрутства в Україні. Особлива увага приділяється аналізу юридичних та економічних бар'єрів, які ускладнюють і часто унеможливають вирішення питань, пов'язаних із неплатоспроможністю цієї категорії підприємств. Встановлено, що мікро- та малі підприємства наразі не мають доступу до чинних процедур банкрутства, що актуалізує доцільність забезпечення захисту їхніх прав та інтересів, а також прав кредиторів та інших зацікавлених сторін.

Аргументується важливість врахування особливостей діяльності мікро- та малих підприємств для забезпечення сталого розвитку економіки та необхідність надання їм доступу до всіх правових інструментів у сфері неплатоспроможності. На основі зарубіжного досвіду наголошується на доцільності законодавчого визначення спрощених процедур банкрутства, які враховують специфіку цих підприємств, сприяючи їх розвитку та зміцненню сектора малого і середнього бізнесу в Україні. Доводиться, що національна політика у сфері неплатоспроможності повинна формуватися з урахуванням рекомендацій міжнародних організацій та експертів. Крім цього, стаття присвячена аналізу поточних рекомендацій та законодавчих ініціатив та формуванню пропозицій щодо шляхів покращення національного правового регулювання у відповідній сфері. Обґрунтовується необхідність внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства для встановлення категорій боржників і впровадження спрощеного порядку розгляду питань неплатоспроможності для мікро- та малих підприємств у досудовому порядку, а також у разі відкриття щодо них справи про банкрутство. Окремого врегулювання вимагає запровадження ефективного режиму санкцій для запобігання зловживанням і неналежному використанню спрощених процедур неплатоспроможності, а також встановлення заходів покарання за неправомірні дії. Важливим є також визначення джерел фінансування спрощених процедур у разі недостатності вартості майна боржника для покриття витрат, пов'язаних із здійсненням провадження.

Ключові слова: неплатоспроможність, процедури банкрутства, мікро- і малі підприємства, відновлення платоспроможності, боржник, спрощений порядок, ліквідація, реструктуризація.

This article is dedicated to the study of ensuring access of micro and small debtor enterprises to pre-trial and judicial bankruptcy procedures in Ukraine. Special attention is given to the analysis of legal and economic barriers that complicate and often render it impossible to address insolvency issues for this category of enterprises. It has been established that micro and small enterprises currently lack access to existing bankruptcy procedures, underscoring the need to protect their rights and interests, as well as the rights of creditors and other stakeholders.

The importance of considering the specific characteristics of micro and small enterprises to ensure sustainable economic development and the necessity of providing them with access to all legal instruments in the field of insolvency is argued. Based on international experience, the article emphasizes the feasibility of legislatively defining simplified bankruptcy procedures that take into account the specifics of these enterprises, thereby promoting their development and strengthening the small and medium business sector in Ukraine. It is argued that national insolvency policy should be formulated considering the recommendations of international organizations and experts. Furthermore, the article analyzes current recommendations and legislative initiatives and formulates proposals for improving national legal regulation in the relevant field. The necessity of amending the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures to establish categories of debtors and introduce a simplified procedure for considering insolvency issues for micro and small enterprises in the pre-trial stage, as well as in the event of a bankruptcy case being opened against them, is substantiated. Separate regulation is required to implement an effective sanctions regime to prevent abuse and misuse of simplified insolvency procedures, as well as to establish measures of punishment for wrongful actions. It is also important to determine the sources of funding for simplified procedures in the event of insufficient debtor's property value to cover the costs associated with the proceedings.

Key words: insolvency, bankruptcy procedures, micro and small enterprises, debt rehabilitation, debtor, simplified procedure, liquidation, restructuring.

Повномасштабне російське вторгнення в Україну та наслідки інтенсивного застосування зброї мали негативний вплив на бізнес в країні. Ведення бізнесу в умовах війни значно ускладнилося, а в деяких випадках навіть припинилося, що, в свою чергу, призвело до численних невиконань грошових зобов'язань. Ця ситуація триває і надалі. Вона підсилюється і іншими чинниками. Так, успішні підприємства іноді стають неплатоспроможними через конкуренцію, помилки в управлінні або інші підприємницькі ризики. Подекуди неплатоспроможність боржників є наслідком умисних дій керівників або органів управління, що можуть мати ознаки шахрайства чи інших кримінально караних діянь. Водночас, систематичне порушення грошових зобов'язань боржником може створювати ланцюгову реакцію в системі виконання зобов'язань, відому як принцип «доміно», коли невиконання зобов'язань одним боржником призводить до невиконання зобов'язань його кредитором. Це, у свою чергу, дестабілізує економічну систему, збільшуючи ризики для інших підприємств і знижуючи загальну фінансову стійкість.

Аналіз практики застосування господарськими судами положень Кодексу України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII (КУЗПБ), показав, що провадження у справах про банкрутство відкриваються переважно щодо середнього та великого бізнесу. Водночас позасудові та судові процедури банкрутства для мікро- та малого підприємництва (ММП) практично не застосовуються. КУЗПБ встановлює єдиний порядок провадження у справі про банкрутство, який є складним, тривалим і дорогим для дрібних боржників. Тому такі боржники утримуються від звернення до суду для врегулювання своєї неплатоспроможності. Кредитори також не зацікавлені в участі у справі про банкрутство дрібного боржника через відсутність перспектив отримання задоволення своїх вимог. Така ситуація негативно впливає на економіку України і веде до посилення фінансової кризи, росту рівня безробіття, трудової міграції та бідності. Зазначене актуалізує доцільність розробки та внесення в КУЗПБ додаткових положень, які б вирішували питання неплатоспроможності ММП, наприклад, встановлювали особливий порядок провадження, доступний для таких боржників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом проблематика регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства тривалий час перебувають у полі зору значного кола провідних науковців-господарників та правознавців суміжних правових галузей. Зокрема, можна виділити численні наукові праці С. Донкова [1], В. Дутки [2], О. Бірюкова [3], Д. Задахайла [4], Ю. Остапенко [5], О. Подперковного [6], Б. Полякова [7], В. Резнікової [4], О. Пунди [8], Т. Швидкої [5] та інших учених. Втім зважаючи на постійну динамічність економічних відносин, євроінтеграційні чинники (які на них впливають) тощо на сьогодні існують прогалини в господарсько-правовому забезпеченні особливого, спрощеного порядку провадження врегулювання неплатоспроможності ММП, що і вплинуло на вибір теми даного дослідження.

Метою статті є аналіз положень чинного законодавства і виявлення проблемних аспектів у правовому регулюванні питання неплатоспроможності ММП, зокрема в спрощених процедурах неплатоспроможності, а також напрацювання пропозицій щодо удосконалення законодавства в цій сфері.

Виклад матеріалу. Європейський Союз у 2020 році шляхом прийняття і схвалення Європейської хартії малих підприємств (European Charter for Small Enterprises) [9] визнав важливість малих підприємств, підкреслюючи, що малі підприємства є основою європейської економіки, ключовим джерелом створення робочих і рушійною силою інновацій. З метою стимулювання підприємництва та покращення бізнес-середовища для малих підприємств глави держав та урядів і Європейська Комісія вирішили працювати за десятьма напрямками. В напрямку удосконалення законодавства та регулювання Європейською Хартією встановлено, що національне законодавство про банкрутство потрібно оцінити у світлі успішного практичного досвіду, нові нормативно-правові акти на національному рівні та рівні ЄС потрібно дослідити з погляду їхнього впливу на малі підприємства та підприємців, скрізь, де можливо, національні норми та норми ЄС потрібно спростити.

Постановою Кабінету Міністрів України від 02 липня 2008 року № 587 уряд запровадив в Україні принципи Європейської Хартії для малих підприємств, схваленої Європейською Радою 19 червня 2000 року. На виконання плану заходів із впровадження в Україні принципів Європейської Хартії, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року № 1245-р, Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI в Господарському кодексі України від 16.01.2003 № 436-IV (ГК України) було введено поняття мікропідприємництва, визначено поняття суб'єктів малого та середнього підприємництва і здійснено розподіл усіх підприємств за розміром у відповідності із категоріями підприємств, визначеними Регламентом Комісії (ЄС) № 70/2001 від 12.01.2001 про застосування статей 87 та 88 Договору про заснування ЄС про надання державної допомоги підприємствам малого та середнього бізнесу [10].

Угодою про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованою із заявою Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, передбачено поступове приведення Україною у відповідність своїх чинних законів та майбутнього законодавства до законодавства ЄС, співробітництво з метою покращення належного управління у сфері оподаткування, економічних відносин, торгівлі, інвестицій та добросовісної конкуренції, співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва, направлене на покращення умов для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств.

З метою імплементації в національне законодавство України Директиви ЄС № 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та відповідні звіти певних типів підприємств (Директива ЄС № 2013/34/ЄС) [11], якою були встановлено нові критерії класифікації підприємств, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 № 2164-VIII було внесено зміни до статті 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 №996-XIV. Цими змінами усі підприємства для цілей бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, визнання та оцінки певних видів активів та зобов'язань, доходів та витрат в Україні поділені на мікропідприємства, малі, середні та великі підприємства.

Отже, національним законодавством України встановлено категорії підприємств і здійснено їх поділ за розміром, в залежності від кількості працівників, обсягу доходів від діяльності і вартості активів.

Поряд з цим, КУЗПБ, який є основним нормативним актом, що регулює правовідносини у сфері неплатоспроможності, будь-якого поділу підприємств – боржників за розміром не передбачено. Згідно з частиною другою статті 2 КУЗПБ щодо боржника – юридичної особи застосовуються такі судові процедури розпорядження майном боржника, санація боржника, ліквідація банкрута. Зазначені процедури застосовуються господарським судом, який розглядає справу про банкрутство, до кожного боржника в обов'язковій черговості і послідовності із здійсненням контролю за вчиненням всього комплексу заходів, передбачених застосовною процедурою, та повнотою дій арбітражного керуючого, який процедуру здійснює.

Відтак, в КУЗПБ існує єдиний універсальний порядок провадження у справі про банкрутство і застосування всіх процедур банкрутства до усіх боржників без оцінки необхідності і доцільності здійснення кожної процедури і без врахування наявності у боржника активів, а також, їх вартості. Такий підхід правового регулювання у сфері неплатоспроможності не враховує особливості діяльності ММП, що робить процедури банкрутства для ММП обтяжливими, а для їх кредиторів не ефективними.

До введення 21.10.2019 в дію КУЗПБ умови та порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури з метою повного або часткового задоволення вимог кредиторів було встановлено Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 № 2343-XII (в редакції від 22.12.2011 № 4212-VI) (Закон про відновлення платоспроможності).

На відміну від КУЗПБ, в Законі про відновлення платоспроможності було передбачено загальний, спеціальний і спрощений порядок провадження у справі про банкрутство, який застосовувався господарським судом залежно від категорії боржника, виду його діяльності та наявності у нього майна.

Спрощений порядок провадження застосовувався під час припинення боржника і передбачав, що до боржника застосовується відразу із відкриттям провадження у справі про банкрутство процедура ліквідації банкрута без застосування процедури розпорядження майном боржника і санації боржника. Окрім того, Законом про відновлення платоспроможності було передбачено, що обов'язок здійснення спрощеної процедури за рішенням господарського суду, який розглядає справу про банкрутство, міг бути покладений на орган управління боржником, зокрема, на комісію з припинення або ліквідатора, без залучення спеціального суб'єкта незалежної професійної діяльності – арбітражного керуючого. Застосування спроще-

ного порядку провадження надавало можливість вивести неплатоспроможного боржника з ринку в короткі строки і без додаткових витрат.

Однак, недосконалість регулювання відповідної процедури в Законі про відновлення платоспроможності призвела до численних зловживань з боку боржників, які, недобросовісно користуючись процесуальними правами, з легкістю, без належного виконання своїх зобов'язань виводили в своїх інтересах і на шкоду кредиторам свої активи до відкриття провадження у справі про банкрутство, а вже під час провадження – без негативних для себе наслідків позбавлялися своїх боргів перед кредиторами.

Слід відзначити, що прогалиною в регулюванні спрощеного порядку провадження в Законі про відновлення платоспроможності була саме відсутність обмежень застосування такого порядку провадження в залежності від розміру боржника. Внаслідок цього середні та великі підприємства-боржники також уникали застосування процедури розпорядження майном боржника у справах про банкрутство. Ця процедура передбачала здійснення заходів нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, проведення аналізу фінансового стану, виявлення розпорядником майна ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства, а також визначення наступної оптимальної процедури: санації, мирової угоди чи ліквідації. Однак щодо них, з відкриттям провадження у справі, вводилася лише процедура ліквідації банкрута.

Відтак, через негативну практику застосування спрощеного порядку провадження у справі про банкрутство, передбаченого Законом про відновлення платоспроможності, в КУЗПБ було допущено прогалину і встановлено єдиний загальний порядок провадження у справах про банкрутство із застосуванням процедури розпорядження майном з подальшим переходом до процедури санації боржника або ліквідації банкрута. Згідно із пояснювальною запискою до проекту КУЗПБ від 26.02.2018 № 8060 його метою є підвищення ефективності процедур банкрутства, рівня захищеності прав кредиторів, вдосконалення процедури продажу майна боржника на аукціоні, підвищення рівня виконання контрактів та судових рішень, врегулювання відносин щодо відновлення платоспроможності фізичних осіб, які опинилися в скрутній фінансовій ситуації та потребують допомоги з боку Держави.

Варто відзначити, що КУЗПБ було впроваджено прогресивні норми у сфері неплатоспроможності, якими, наприклад, ліквідовано зайві бар'єри та спрощено доступ до судових процедур, збільшено можливості для санації та створено ефективні механізми позасудового врегулювання, об'єднано мирову угоду та санацію в єдину процедуру тощо. Однак, відсутність комплексного і збалансованого підходу при регулюванні процедур банкрутства в частині адаптації цих процедур для ММП фактично виключило ММП з переліку боржників, щодо яких застосовуються судові процедури, встановлені КУЗПБ.

Яскравим свідченням цього є наявна кількість касаційних оскаржень у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства, які надходять до Верховного Суду з початку набрання законної сили КУЗПБ [12, с. 170].

Водночас малому і середньому підприємству (МСП) приділяється значна увага на національному та міжнародному рівнях. В Україні про це свідчить прийняття низки тематичних стратегічних документів, в яких наголошується на важливості МСП в національній економіці (зокрема, Стратегія розвитку МСП в Україні на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів від 24 травня 2017 року № 504-р, та План заходів її реалізації, схвалений розпорядженням від 10 травня

2018 року № 292-р). Постановою Кабінету Міністрів від 3 березня 2021 року № 179 затверджено Національну економічну стратегію до 2030 року, яка передбачає узгодження стратегій розвитку МСП на всіх рівнях, стимулювання і підтримку МСП. Втім, через повномасштабну збройну агресію Росії схвалення стратегії розвитку МСП було відкладено.

На рівні Європейського Союзу основою для формування та реалізації політики щодо малого бізнесу є Акт з питань малого бізнесу (A small business act for European SMEs, SBA) [13], який був схвалений Радою Європейського Союзу та підтриманий Європейською Радою і Європейським Парламентом. Основні пріоритети SBA включають сприяння підприємництву, покращення доступу до фінансування, зменшення регуляторного тягаря та покращення доступу до ринків і інтернаціоналізації. Ці пріоритети викладені у 10 принципах, які спрямовані на розробку та впровадження політики в ЄС та його країнах-членах.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) на основі принципів SBA розробила «Індекс політики щодо МСП: країни Східного партнерства» (SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024), який з 2012 року представляє дані про розвиток МСП та пов'язану політику в п'яти країнах-партнерах (Вірменія, Азербайджан, Грузія, Молдова, Україна), а також надає регіональні тенденції, аналіз та рекомендації для конкретних країн [14, с. 3]. У 2021 році МСП в Україні становили 99,98% усіх підприємств бізнес-сектору, з них 96,1% були мікропідприємствами. МСП забезпечили 81,6% загальної зайнятості в Україні та згенерували 70,2% доданої вартості за факторними витратами в бізнес-секторі [14, с. 400].

В рекомендаціях, викладених ОЕСР в «Індексі політики щодо МСП: країни Східного партнерства 2024р.» зазначається, що після закінчення терміну дії Стратегії розвитку МСП в Україні на 2018-2020 рр. нової стратегії представлено не було. Як наслідок, в країні бракує програмних документів, які б комплексно охоплювали питання, пов'язані з МСП і Україні слід розглянути можливість подальшого розширення заходів щодо сприяння реабілітації чесних підприємців, зменшення культурної стигматизації банкрутства бізнесу та розробки заходів для запобігання банкрутству. Втім, уряд наразі працює над проектом закону про імплементацію в українське законодавство Директиви ЄС 2019/1023. Ця директива встановлює мінімальні правила для рамок превентивної реструктуризації держав-членів ЄС з метою усунення перешкод для ефективної превентивної реструктуризації життєздатних боржників, які стикаються з фінансовими труднощами в ЄС [14, с. 409, 414].

В Директиві (ЄС) 2019/1023 Європейського Парламенту та Ради від 20.06.2019 про засади превентивної реструктуризації, про погашення боргів та позбавлення прав, а також про заходи щодо підвищення ефективності процедур щодо реструктуризації, банкрутства та погашення боргів, яка зосереджена на двох видах процедур: процедурі попередньої неплатоспроможності та процедурі погашення боргів для збанкрутілих підприємців, мікро, малим та середнім підприємствам (ММСП) приділяється особлива увага. Так, в документі зазначається, що ММСП представляють 99% усіх підприємств у Європейському Союзі, ММСП доводиться нести витрати, непропорційно вищі, ніж ті, з якими стикаються великі підприємства, і коли ММСП стикаються з фінансовими труднощами, вони часто не мають необхідних ресурсів, щоб впоратися з високими витратами на реструктуризацію та скористатися перевагами більш ефективних процедур реструктуризації. Щоб допомогти таким боржникам провести реструктуризацію за низьких витрат, на національному рівні слід розробити комплексні контрольні

списки для планів реструктуризації, адаптовані до потреб і особливостей ММСП, а також слід запровадити інструменти раннього попередження, щоб попередити боржників про термінову необхідність діяти, враховуючи обмежені ресурси ММСП [15].

Враховуючи необхідність створення системи неплатоспроможності, яка була б доступна для мікро, малих та середніх підприємств (ММСП), Світовий Банк у 2021 році розробив оновлені Принципи ефективності процедур неплатоспроможності для кредиторів і боржників (Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes). Це стало вкрай важливим, оскільки ММСП становлять понад 60% зайнятості приватного сектора у всьому світі, і їм необхідні ефективні, економічно вигідні та гнучкі процедури неплатоспроможності для успішної реструктуризації або виходу з ринку [16, с. 1].

У 2021 році Комісія Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (The United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL), визнаючи важливість ефективних, дієвих та передбачуваних процедур неспроможності для інвестиційної та підприємницької діяльності, забезпечення зайнятості, відновлення економіки та сталого розвитку, а також враховуючи важливу роль мікро- та малих підприємств (ММП) в економіці країн усього світу, прийняла «Керівні принципи для законодавчих органів з законодавства про неплатоспроможність для ММП» (UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. Part five: Insolvency law for micro- and small enterprises) [17, с. 207, 208].

У Керівних принципах зазначається, що більшість підприємств економіки всіх країн світу становлять мікро-, малі та середні підприємства (ММСП). З них ММП у більшості країн мають форму індивідуальних підприємств або малих товариств, засновники, власники чи члени яких не користуються захистом обмеженої відповідальності та, отже, несуть повну відповідальність за комерційною заборгованістю. У тих випадках, коли ММП функціонують у формі товариств з обмеженою відповідальністю, захист у вигляді обмеженої відповідальності зазвичай має ілюзорний характер для їх власників, оскільки від них нерідко вимагається надавати особисті активи в забезпечення комерційної заборгованості.

Для ММП характерним є те, що їх кредиторська, постачальницька та клієнтська база є відносно нерозгалуженою, і вони сильно залежать від платежів своїх клієнтів. В них часто виникають проблеми з обігом готівки, вони схильні до вищих ризиків невиконання платіжних зобов'язань внаслідок втрати важливого ділового партнера або затримки платежів клієнтами, стикаються з проблемами, пов'язаними з браком оборотних коштів та підвищеними процентними ставками. Як наслідок, ММП можуть частіше, ніж більші підприємства, ставати банкрутами.

Стандартні процедури неплатоспроможності підприємств у деяких країнах можуть бути недоступними для ММП, а там, де вони доступні, процедури можуть виявитися непомірно обтяжливими або непридатними через їх високу вартість, складність, тривалість та відсутність процедурної гнучкості. Через тягар невіршених фінансових труднощів і стару заборгованість ММП можуть відмовлятися йти на нові ризики, можуть опинитися в порочному колі заборгованості або бути втягнутими в неофіційний сектор економіки [17, с. 39].

У Керівних принципах надаються рекомендації щодо введення спрощених процедур банкрутства, які можуть спонукати ММП до подолання фінансових труднощів на

ранній стадії. Основна увага приділяється прискоренню, спрощенню, доступності та прийнятності за вартістю провадження у справі про банкрутство за наявності належних гарантій. Варто відзначити, що в Керівних принципах наголошується, що державам слід передбачити можливість застосування спрощених процедур банкрутства до всіх ММП, а також забезпечити, щоб спрощені процедури банкрутства передбачали спрощену ліквідацію та спрощену санацію [17, с. 50, 63].

Таким чином, враховуючи значну увагу до підтримки розвитку мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП) на національному та світовому рівнях, як важливого елементу стабільності економічної системи, необхідно впровадити ефективні та адаптовані процедури неплатоспроможності для ММСП. Це сприятиме подоланню фінансових труднощів на ранній стадії, збереженню робочих місць, стимулюванню інновацій та сталого економічного зростання. Важливо, щоб законодавство про неплатоспроможність передбачало можливість застосування спрощених процедур банкрутства до всіх ММСП, забезпечуючи при цьому спрощену ліквідацію та санацію, що відповідає рекомендаціям міжнародних організацій, таких як UNCITRAL та Світовий банк.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє дійти висновків про наявність прогалин в законодавстві України, що регулює правовідносини у сфері неплатоспроможності, щодо недоступності чинних процедур банкрутства для ММП. Чинна редакція КУЗПБ не містить норм, які б передбачали спрощені процедури неплатоспроможності, а також не уточнює, до яких боржників ці процедури можуть застосовуватися.

З метою вирішення цих проблем, рекомендується доповнити ст. 6 КУЗПБ положеннями про спрощений порядок провадження у справах про банкрутство, який би враховував категорію боржника, вид його діяльності та наявність майна. Спрощені процедури мають забезпечити можливість для ММП вирішувати питання неплатоспроможності як у судовому порядку, так і в позасудовому, без відкриття повного провадження.

Пропонується включити до КУЗПБ нові спрощені процедури, зокрема: превентивну реструктуризацію, санацію і ліквідацію. При визначенні умов для застосування цих спрощених процедур слід мінімізувати вимоги до кваліфікації, форми, строків розгляду та перегляду заяв, а також спростити перехід між процедурами та їх закриття.

Важливо також врахувати положення Директиви 2013/34/ЄС та Рекомендацій Комісії від 6 травня 2003 року щодо визначення мікро-, малих і середніх підприємств при визначенні категорій ММП [18]. Внесення відповідних змін до ст. 1 КУЗПБ сприятиме більш точному визначенню категорій боржників.

Окрім того, впровадження спрощених процедур має супроводжуватися розробкою ефективного механізму санкцій для запобігання зловживанням та неналежному використанню цих процедур. Важливо також визначити джерела фінансування спрощених процедур у випадку недостатності майна боржника для покриття витрат.

Застосування спрощених процедур для ММП у межах КУЗПБ відповідатиме основним засадам господарського судочинства, встановленим Господарським процесуальним кодексом України, включаючи верховенство права, рівність сторін перед судом, змагальність, диспозитивність, пропорційність, розумність строків розгляду справи, неприпустимість зловживання процесуальними правами, а також принцип процесуальної економії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Донков С. В. Доцільність запровадження спрощених процедур неплатоспроможності у законодавстві про банкрутство. *Ірпінський юридичний часопис*. 2020. № 3. С. 37-43. <https://doi.org/10.33244/2617-4154.3.2020.37-43>
2. Дутка В. В. Мирова угода у справі про банкрутство. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 65. 30-33. <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2023.65.7>

3. Бірюков О. М. Конкурсне право. Київ: Алерта, 2020. 202 с.
4. Задихайло Д. В., Швидка Т.І., Резнікова В.В. Політико-правовий зв'язок інститутів забезпечення економічної конкуренції та банкрутства в системі господарювання. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право*. 2023. Т. 3. Вип. 75. С. 227-233. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.3.37>
5. Швидка Т. І., Остапенко Ю. І. Особливості реформування законодавства про банкрутство в період воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 1. С. 229 – 224. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.35>
6. Подцерковний О. Щодо зупинення виконавчих дій та зняття майна з продажу у справі про банкрутство. Платформа стратегічної та законотворчої аналітики. 2022. URL: <https://coordynata.com.ua/sodo-zupinenna-vikonavchih-dij-ta-znatta-majna-z-prodazu-u-spravi-pro-bankrutstvo>.
7. Поляков Б. М. Особливості реалізації майна у процедурі банкрутства. *Право України*. 2017. № 12. С. 160–172.
8. Пунда О.О. Арзянцева Д.А. Особливості застосування процедури банкрутства у період дії воєнного стану. *Збірник наукових праць. «Приватне право і підприємництво»*. 2023. Вип. 23. С. 228-234.
9. European Charter for Small Enterprises, International Document of 19.06.2000 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=legisum:n26002>
10. Commission Regulation (EC) No 70/2001 of 12 January 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises. *Official Journal of the European Union*. L 10. 13.1.2001. P 33-44. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2001/70>
11. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC Text with EEA relevance. *Official Journal of the European Union*. L 182. 29.06.2013. P 33-44 URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/34/oj>
12. О. Васьковський. Судові процедури у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства юридичних осіб: сутність. *Право України*. 2021. №7 169-187. <https://doi.org/10.33498/loou-2021-07-169>
13. A 'small business act' for European SMEs, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=legisum:et0001>
14. OECD/EBRD (2023), SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024: Building Resilience in Challenging Times, SME Policy Index, OECD Publishing, Paris, URL: <https://doi.org/10.1787/3197420e-en>.
15. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). *Official Journal of the European Union*. L 172. 2019. P. 18-55. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1023>
16. World Bank. Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes, 2021 Edition. Washington, DC. URL: <http://hdl.handle.net/10986/35506> License: CC BY 3.0 IGO.
17. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law Part five: Insolvency law for micro– and small enterprises, © United Nations, July 2022. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/msms_insolvency_ebook.pdf
18. Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. *Official Journal of the European Union* L 124. 20.5.2003. p. 36 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32003H0361>